

Ett allomfattande samhällsförsvaret för ett säkrare Sverige

Styresmannens tal vid högtidsdagen den 12 november 2021 av Sverker Göranson

IDAG NÄR KUNGL Krigsvetenskapsakademien firar 225 år vill jag betona att det gångna året är ett särskilt år för vår akademi och vårt land. Vi lever i ett fantastiskt land med en lång historia som inbegriper såväl vackra och fina minnen som tunga och trista händelser, både då och nu. I år kan detta exemplifieras med att armén med sitt livgarde firar 500 år, vår akademi fyller 225 år, våra vänner i Kungl Örlogsmannasällskapet och Kungl Musikaliska akademien firar 250 år, men också att det är 60 år sedan den tragiska händelsen där Dag Hammarskjöld såsom generalsekreterare för FN förolyckades på gränsen mellan dagens Kongo och Zambia. För två månader sedan fick vi också bevittna ett uttåg ur Afghanistan som inte alls motsvarade våra förväntningar efter mångåriga insatser.

Men positivt och av avgörande betydelse detta år var naturligtvis vaccinet mot Covid-19 som kan bidra till att vi, som idag, sakta kan återvända till det nya normala, men med eftertanke med hänsyn till läget.

Flera av dessa exempel bidrar till att understryka vikten av att vi som människor och samhälle är rustade, ledningsmässigt, personellt, materiellt och övningsmässigt, för att hantera svåra händelser. Detta, då ibland det likväl händer, det som inte skulle hända. Just i detta har våra akademier en viktig roll som kunskapare.

Krigsvetenskapsakademien har igen fått åtskilligt beröm för både studier, yttranden och övrigt arbete. Akademien är dess ledamöter, och deras engagemang och breda kompetens är ett framgångsrecept som kraftfullt bidrar till att identifiera och möta utmaningarna i dagens och framtidens Sverige. Inom ramen för vårt pågående projekt *Säkerhetspolitik i framtidens Europa – svenska perspektiv* levereras just nu viktiga underlag för Sveriges analys av och väg framåt mot ett ”Allomfattande samhällsförsvaret – för ett säkrare Sverige”. Dessa skrifter skapar synteser, inte minst på det säkerhetspolitiska området.

Jag ska på denna – enligt min uppfattning – gedigna grund här peka på några saker kring vårt säkerhets- och försvarspolitiska läge och vad vi inom akademien anser krävs just nu för att uppnå ett – allomfattande samhällsförsvaret – för ett säkrare Sverige.

När detta år inleddes var det mesta fokuserat på pandemin, dess konsekvenser och restriktioner samt hur vi som land och individer isolerades. Vi arbetade hemma, umgicks bara med de närmaste och reste inte alls. Gränser stängdes, och vi hörde oftare kritik än solidariskt stöd uttalas inom landet och mellan länder.

I flera avseenden har vi i Sverige under 2021 fortsatt konstaterat att vi inte var eller är förberedda att hantera en existentiell kris. Pandemin har visat detta. Jag tänker

på hur vi enligt vår förvaltningsmodell leder i kris, hur vi säkerställer resurser för både samhällets och individers säkerhet. Flera olika utredningar som producerats inom och utanför Akademien har vidimerat dessa utmaningar. *Dessa utmaningar och problem måste mötas och oundgängligen hanteras.*

Jag drar två slutsatser. För det första: Vi behöver ett mer allomfattande synsätt för att nå mer och bättre säkerhet. Detta innebär tydliga behov i olika dimensioner av säkerhet såsom inom hälso- och sjukvård på olika nivåer, rättsväsende inklusive polis i vårt samhälle och naturligtvis vårt totala försvar, både militärt och civilt. För det andra: Likväl räcker inte det nuvarande totalförsvarsperspektivet, vi behöver tänka bredare och inkludera flera politikområden i samhället samtidigt som smärtsamma prioriteringar måste göras.

Jag säger detta då många av de problem som Sverige, Europa och världen står inför idag kan anses sammanhänga med en alltför stor framtidsoptimism som lett till att vår valda försäkringspremie för vår säkerhet satts alldeles för lågt – det betalar vi nu istället, men det är bråttom och vi måste betala än mer. Den förmåga som krävs kan inte komma om tio år utan mycket av våra åtgärder på flera områden behöver accelereras. Vi kan inte prata oss till en lösning, för det är inte den sista stora krisen eller pandemin vi upplever. Vi behöver inte bara försörjningssäkerhet civilt och militärt utan också ett skydd mot alla de negativa konsekvenser vårt beroende av omvärlden medför.

Det globala säkerhetsläget idag präglas av ökande instabilitet, oförutsägbarhet och är därmed svårbedömt och svänger ibland hastigt, precis som under pandemin eller avslutet i Afghanistan.

Läget i Europa och vårt närområde har under lång tid försämrats och trenden fortsätter.

Ryssland visar tydligt en vilja att använda militära medel för att nå politiska mål både i Europa och globalt. Ett revisionistiskt Ryssland i kombination med en osäkrare amerikansk länk och ett strategiskt splittrat EU är en farlig blandning just nu.

90-talets vision för fred och stabilitet kännes stark. Under innevarande år är läget *helt annorlunda*:

- med allvarligt försvagade multilaterala institutioner och värdegrunder,
- med ökande spänningar och misstro mellan dominerande aktörer,
- med nukleär och konventionell upprustning/modernisering som kan leda till kapprustning och därtill kopplade risker för bl a kärnvapenspridning,
- med framväxande nya, icke militära medel att påverka vår flödssäkerhet, inklusive genom sociala medier,
- med globala och regionala utmaningar och hot,
- med massmigration och hot från organiserad brottslighet och terrorism,
- samt för Europas del, med utmaningar från ett stort antal samtida konflikter i närområdet som för syddimensionen av kontinentens säkerhet närmare östdimensionen,
- med stora problem även för stormakterna och Nato att få fram korrekta lägesbilder i Afghanistan och annorstädes.

Säkerhetspolitiken måste idag tas på ett helt annat allvar än i en situation då optimismen om en fortsatt konvergens dominerade. Detta gäller för Europa och det gäller för Sverige. Trenden – och den politiska viljeytringen – indikerar att Europas utmaningar är gemensamma och i grunden måste mötas gemensamt. Sverige och Norden är en del av Europa.

Sverige är således en pusselbit i något större. Vår säkerhet bygger i hög grad på samarbete med flera länder och internationella organisationer. Helt avgörande för vår säkerhet är samarbeten med Finland och övriga nordiska länder. Europa är av fundamental betydelse främst för vår flödes-säkerhet. Samarbetet med USA likaså med tonvikt på det militära området. Ju bättre pusselbitarna passar ihop desto mer säkerhet.

Sverige behöver en bredare säkerhetspolitisk kontext, som inkluderar inrikespolitiken, i sin revidering av landets säkerhetsstrategi. Strategin i sig måste säkerställa att den står i nära relation till de nordiska ländernas samt icke minst Europas. Först då bygger vi gemensam trovärdighet och en dynamisk komplementaritet både vad avser avskräckning och samarbete i förhållandet till Ryssland.

Vidare måste vi skapa en bättre beslutsförmåga på alla nivåer i kris än den vi fått uppleva under pandemin. Förvaltningsmodellen i nuvarande form räcker inte till utan skapar osäkerhet.

I utvecklingen av en bredare säkerhetspolitik, förbättrade lednings- och beslutsformer måste vi i grunden förfoga över en robust och tillgänglig total försvarsförmåga som kan användas tillsammans med samarbetsländer och som därmed ger en trovärdig förmåga som avhåller mot angrepp och kan hantera kris. Kort och gott ett "Allomfattande samhällsförsvar – för ett säkrare Sverige".

Hela vårt land ska kunna skyddas och försvaras i en existentiell kris. Mycket finns med i fattade beslut men inte allt som krävs, och framförallt tar det alldeles för lång tid. Nutida studier vid bl a FOI visar tydligt att

Europas länder militärt är i underläge kvalitativt och numerärt fram till ca 2030. Vårt militära och civila försvar måste därför tillväxa snabbare.

Inuläget kommer flera förslag efter 2026, för att minska riskerna måste det ske *nu* redan före 2025.

Att skapa ett trovärdigt och starkt samhälle inklusive militär förmåga tar tid men just nu tar det alldeles för lång tid!

Sammanfattningsvis, det Sveriges behöver är att

- bredda sin syn på säkerhetspolitiken med dess utmaningar och svar,
- utveckla sin lednings- och beslutsförmåga i kris på alla nivåer,
- öka hastigheten för att rusta såväl det civila som det militära försvaret och möta utmaningarna för att trygga vår flödes-säkerhet i bred mening, samt
- ytterligare öka volymen av det militära försvaret så vi sammantaget får ett allomfattande samhällsförsvar – för ett säkrare Sverige.

För detta krävs kontinuerligt fortsatta ekonomiska tillskott som sannolikt är mer än två procent av BNP.

För vår gemensamma trygghet krävs åtgärder nu och inte i en avlägsen framtid. Att det internationella läget är allvarligt är de flesta överens om, liksom att det krävs en utvecklad förmåga att leda och besluta i kris. Pandemin visar detta tydligt.

Författaren är general och tidigare överbefälhavare. Han är Kungl Krigsvetenskapsakademins styresman.